

Veahčaknjárggan osakaskunta
Äimäjoentie 2
99980 Utsjoki

LAUSUNTO
30.10.2022

Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30, 00023 VALTIONEUVOSTO LUONNOS
kirjaamo.mmm@gov.fi
Viite: Lausuntopyyntö 25.10.2022 VN/28666/2022, VN/28666/2022-MMM-1

Lausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi lohenkalastuksen määräaikaisesta kieltämisestä Tenojoen vesistössä vuonna 2023

Kiitämme maa- ja metsätalousministeriötä mahdollisuudesta antaa lausunto, ja haluamme lausua seuraavasti:

Veahčaknjárggan osakaskunnan sääntöjen 1 § 1 momentin mukaan ”Osakaskunnan tehtävänä on huolehtia osakaskunnalle kuuluvan yhteisen alueen hallinnosta ja aluetta koskevien asioiden hoidosta sekä huolehtia alueensa saamelaisuuteen pohjautuvien kalastukseen liittyvien perinnäisoikeuksien toteutumisesta.”

Veahčaknjárggan osakaskunta toteaa lausuntonaan:

1. Osakaskunta vastustaa lohenkalastus kiellon säätämistä kaudelle 2023 Ehdotus on käytännössä jatkoa vuosien 2021 ja 2022 lohenkalastuskielloille Tenolla.
2. Ehdotus rajoittaa kiistatta saamelaisten kulttuurimuotoon liittyvän perinteisen lohenkalastuksen harjoittamisen, sekä ajallisesti että menetelmällisesti. Saamelaiseen perinteiseen kulttuurimuotoon kuuluu pato- ja verkkopyynnin lisäksi kulkutus ja nuottaus, kalastaminen vavalla ja vieheellä, sekä veneestä että rannalta. Osakaskunta painottaa, että myös kalastaminen vavalla ja vieheellä on osa perinteistä saamelaiskulttuuria, joten päätöksellä tulisi mahdollistaa kalastus saamelaisille kalastusoikeuksien haltijoille.
3. Ehdotuksella rajataan saamelaisten kalastusoikeuden haltijoiden perusoikeuden ydinaluetta, oikeutta harjoittaa lohenkalastusta tosiasiallisesti kokonaan. Ehdotus mitätöi kokonaan saamelaisten kalastusoikeuksien haltijoiden oikeutta omaan kulttuuriinsa eli perustuslain 17 §:n 3 momentissa määritellyn saamelaiskulttuurisuojan perusoikeutena.
4. Perustuslain 22 §:ssä säädetään julkisen vallan yleisestä velvollisuudesta perus- ja ihmisoikeuksien turvaamiseen. Perusoikeuksien tosiasiallinen toteutuminen edellyttää tosiasiallisten edellytysten luomiseksi perusoikeuksien käyttämiselle, eli saamelaisten kalastuksen sallimisen. Lisäksi turvaamisvelvoite velvoittaa maa- ja metsätalousministeriötä ottamaan huomioon positiivisen toimintavelvoitteensa.

5. Ehdotuksen saamelaiskulttuuriin kohdistuvien perusoikeusrajoitusten tulee olla paitsi hyväksyttävää, myös painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa, tässä tapauksessa lohensuojelu on painava yhteiskunnallinen tarve.

Tenojoen vesistön seuranta- ja tutkimusryhmän alustavan arvion vuoden 2023 tilanteesta tutkimusryhmä sallisi vähäisen lohenkalastuksen Tenolle. Lisäksi tutkimus on osoittanut, että Tenon lohikannan väheneminen johtuu meriolosuhteista – koskaan ei ole ollut niin paljon lohenpoikasia, eli smoltteja Tenossa kuin nyt, mutta yhä vähemmän niistä palaa Tenolle mereltä lohina. Toisin sanoen, Tenolla tapahtuvalla vähäisellä pyynnillä ei ole merkitystä Tenon lohikannan kokoon, vain meriolosuhteilla on merkitystä. Täten painavaa yhteiskunnallista syytä saamelaisten lohenkalastuksen rajoittamiseen ei ole olemassa.

6. Osakaskunta toteaa, että lohenkalastuskielto ei ole perusoikeusrajoituksena oikeasuhtainen, sillä vähäisen kalastuksen salliminen on tutkimusryhmän mukaan mahdollista.
7. Osakaskunta ehdottaa, että lohenkalastus sallitaan saamelaisille kalastusoikeuden haltijoille vuonna 2023. Oikeasuhtaisuusvaatimuksen mukaan perusoikeuden rajoitus on sallittu vain, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvien keinoin – pienimuotoinen lohenkalastus on vähemmän puuttuva keino.
8. Osakaskunta pitää hyvänä kyttyrälohen pyynnin sallimista ilmoitusmenettelyllä.
9. Lyhyt lausuntoaika on vastoin valtioneuvoston 4.2.2016 antamaa periaatepäätöstä säädösvalmistelun kuulemisohjeesta (1.1 Soveltamisala sekä 1.9 Lausuntoaika). (<http://kuulemisopas.finlex.fi/ohje/kuulemisohje/#jakso-1-1-soveltamisala>).
10. Maa- ja metsätalousministeriön tulee esittää vaatimus Tenon lohen rannikkokalastuksen rajoittamisesta, jotta kutuvaltioperiaate toteutuu edes osittain. Esimerkiksi rannikon lohenkalastuskieltoaluetta tulisi laajentaa.
11. Osakaskunta pyytää ministeriötä korjaamaan tiedot julkisuudessa Tenon lohikannan heikon tilanteen syystä. Julkisissa keskusteluissa saamelaisia kalastajia on syytetty Tenon lohikannan huonosta tilanteesta vuosia. Erilaisilla foorumeilla on saamelaisiin perinnepyytäjiin kohdistuvaa vihapuhetta. Osa saamelaisista on luopunut kokonaan kalastuksesta, jotta he osaltaan kokevat suojelevansa luontoa, osa taas tuntee syyllisyyttä jatkaessaan oman kulttuurimuotonsa, kalastustuksen harjoittamista. Maa- ja metsätalousministerin tulisi esittää julkinen anteeksipyyntö saamelaisille, siitä että julkinen valta ja eräät kansanedustajat ovat syyllistäneet saamelaisia Tenon lohikannan vähenemisestä

Veáhcaknjarggan osakaskunta huomauttaa, että Suomen valtion avoin lupapolitiikka ennen vuotta 2017 on aiheuttanut enemmän harmia lohelle, kuin saamelaisten perinteinen pyynti. Sen vuoksi valtiolla ei tule olla mahdollisuutta myydä lupia 2023 muille kuin saamelaisille.

Utsjoella 30.10.2022 puheenjohtaja

Juuso Lukkari

puheenjohtaja

Veáhcaknjarggan osakaskunta